KONCEPT ZEKATA U MIŠLJENJU IMAMA MATURIDIJA

Samed OMERDIĆ

UDK 28-428
DOI 10.26340/muallim.v21i83.1814

Sažetak: Ebu Mu'in en-Nesefi je za Imama Maturidija kazao da je on najbolji učenjak koji je razumio Ebu Hanifu i u teorijskim i u praktičnim zakonima islama (usul i furu'). Zato s pravom možemo reći da je Imam Maturidi utemeljitelj sunnijske teologije. Iako je u akademskim redovima stekao ugled isključivo kao mutekellim – teolog po kojem je nazvana maturidijska teološka škola, on je kao vjerni pratilac mišljenja Ebu Hanife usmjerio svoj intelektualni kapacitet prema tri islamska područja: (a) jurisprudenciju (usūl el-fikh); (b) teologiju (kelām), i egzegezu (tefsīr) napisavši prvi dirajet tefsir po imenu *Te'vilatul Kur'an*. Na osnovu toga, učenje i mišljenje Imama Maturidija seže sve do Ebu Hanife odakle silsila (loza) vodi do Muhammeda, a.s. Ovo je vrlo važno jer taj lanac te Maturidijev napor da prati teološko-pravno mišljenje Ebu Hanife dokazuje nepromijenjenu jedinstvenu metodologija u tumačenju Vjere, počevši od Muhammeda, a.s., preko ashaba, tabiina i tabi-tabiina pa sve do današnjih dana.

Ključne riječi: *Maturidi, Ebu Hanife, Zekjat, dirajet/ razum, rivajet/predaja*

Uvod

U ovom radu ćemo na temelju dva najvažnija Maturidijeva djela *Te'vilatul Kur'ana*[1] i *Kitabu't-Tevhida* u najosnovnijim crtama prezentirati mišljenje Imama Maturidija općenito o praktičnim vjerskim akcijama-ibadetima s posebnim osvrtom na koncept zekata[2]. Za početak važno je znati da se prilikom elaboriranja zekata Maturidi ne bavi tehničkim stvarima zekata već nastoji dosegnuti božiju mudrost (hikmet) propisa zekata. S obzirom da je maturidijska teološka škola, kojoj pripadaju muslimani hanefijskog pravca u fikhu, među kojima su svoje mjesto našli i muslimani naših krajeva, svoju epistemologiju utemeljila na principu *sem'a* (utvrđene tradicije) i *'aqla* (zdravog razumu), tako će i Imam Maturidi svoje stavove o zekatu kao strogo naređenom ibadetu komentirati na osnovu tradicije i zdravog razuma.

Koncept zekata u mišljenju Imama Maturidija

Misaoni teološki pravac Imama Maturidije o temeljima islamskog vjerovanja na našim prostorima je prihvaćen i izučavan stoljećima i kao takav je zauzeo svoje mjesto u Ustavu Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini.[3] U svome obraćanju reisu-l-ulema IZ u BiH dr. Husein-ef. Kavazović je rekao: "U tumačenju istina vjere i izvršavanju obrednih dužnosti

[1] Poznat kao i *Te'vilatu Ehli's-sunne* ili *Te'vilatu'l-Maturidijje;* ovaj Komentar Kur'ana sadrži značajne informacije iz oblasti teologije, fikha i metodologije islamske jurisprudencije. Uz to, u pogledu uvida u kritiku vjerovanja i tumačenja određenih islamskih škola i ne-islamskih pravaca ovo djelo se ne smije zanemariti. Djelo je nastalo kroz zapise predavanja koje je Maturidija držao svojim učenicima. Poznato je da u raznim bibliotekama postoji oko 40 rukopisnih (manuskripta) primjeraka ovoga djela.

[2] Općenito, tumačenje Kura'ana (tefsir) može biti zasnovan na rivajetu (predaji), i ova vrsta tefsira je ono što mi danas nazivamo tradicionalnim tumačenjem Kur'ana, dok je tefsir koji se zasniva na dirajetu (razumu) ono što se danas obično zove racionalnim tumačenjem Kur'ana, tumačenje koje se zasniva na razumu, ličnom mišljenju i iskustvu.

[3] Ustav Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, 2014, član 60.

u Islamskoj zajednici se primjenjuju učenje maturidijskog akaida i nauka hanefijskog mezheba kao tradicionalni modusi kolektivne vjerske svijesti i prakse bosanskih muslimana."[4]

U mišljenju Imama Maturidija Allah, dž.š., i Njegova zadnja objava-Kur'an temelj je i osnova svih riječi i komentara. Uz to, da bi približio vjerske naredbe i cijeli vjerski sistem naš Imam Maturidi se koristi racionalnim dokazima kao neiscrpnom i jedinstvenom blagodati kojom je Bog počastio čovjeka. Zato on ideju obožavanja (ibadeta) prvenstveno tumači racionalnim dokazima. Iz komentara kur'anskih ajeta kao i iz cjelokupnog teološko-pravnog sistema s lahkoćom se može utvrditi njegova želja da čovjeku olakša bolje razumijevanje i pomogne mu u spoznaji zašto je potrebno i zašto se pokorava Allahu, dž.š. On će reći, na jedan teoretsko-filozofski način, da je čovjek i bez Objave na temelju svojih racionalnih zaključaka, kao iskazivanje svoje zahvale Bogu, dužan obožavati Allaha, dž.š. Međutim, on će ustvrditi da je pomoć i podrška čovjeku u vidu Objave koja mu dolazi preko poslanika božija blagodat na osnovu koje se brže i sigurnije dolazi do Istine. U tom smislu Imam Maturidi smatra da se sedmi ajet sure Fussilet: "Koji zekat ne daju i koji u onaj svijet ne vjeruju", odnosi na one koji spomenute dvije blagodati – razum i objavu zanemaruju i oni koji su u svojim grijesima dosegli zadnju granicu.[5] Zato Imam Maturidi sve vrste obožavanja (ibadeta) Boga vidi kroz prizmu zahvale Njemu. Tačnije, u Imamovom misaonom sistemu svi ibadeti su u kategoriji zahvalnosti Bogu. Sve riječi i sva djela, u mislima i u praksi, izrečena ili prešućena, te cjelokupna ljudska egzistencija mora biti u službi Tevhida -vjerovanja i robovanja jednome Bogu.[6] Ovo je srž, polazna i završna tačka svega od nastanka do nestanka. Na osnovu toga Imamu'l Huda će izdvajanje zekata kao jednogodišnjeg nakupljenog materijalnog viška[7] smatrati vjernikovim očitovanjem i izvršavanjem zahvale Allahu, dž.š., koji mu je podari mogućnost da stekne imovinu. S druge strane, vjernik je prvo koristeći svoj razum a zatim to potvrđujući kur'anskim ajetima i sunnetom, svjestan da mu je Allah, dž.š., dao mogućnost da stekne imovinu na koju je dužan dati zekat, jer je moglo da bude i obratno; da ga zadese razne vrste bolesti, neprilike, smrt itd.

U tom pogledu naš Imam će zahvalnost definirati kao vjernikovo korištenje svih blagodati kao znak poslušnosti i zahvalnosti Allahu, dž.š.[8] U tom ozračju treba promišljati i o predaji Aiše, r.a., u kojoj se kaže da bi Allahov Poslanik, a.s., klanjao noću sve dok mu noge ne bi otekla. Ona bi ga upitala: "Allahov Poslaniče, zašto to činiš? Allah ti je oprostio i prijašnje i potonje greške?" Na to joj je Allahov Poslanik, a.s., odgovorio: "Zar da budem nezahvalan rob?"[9] Ovaj hadis potvrđuje mišljenje Ebu Mansura Maturidije koji je obožavanje (ibadet) svrstao u kategoriju zahvalnosti.[10] U tom pogledu, zahvalnost prema Allahu, dž.š., kao "Darovatelju blagodati" dobro je, prirodno i lijepo ponašanje i ova osobina u skladu sa situacijom i uvjetima nije promjenjiva.[11] Tako prema svojoj prirodi stvaranja ljudski razum je dužan spoznati istinu i biti zahvalan Allahu, dž.š., na Njegovim blagodatima, a klonuti se neznanja, nezahvalnosti i svega drugog što će ga udaljiti od zahvalnosti Allahu, dž.š.[12]

Naš Imam Maturidi napominje dvije vrlo važne stvari: prvo, kada čovjek iskazuje svoju zahvalu Allahu, dž.š., on ne treba očekivati da će mu Svevišnji na tu zahvalu uzvratiti na način kako želi, jer bi to bilo čovjekovo pripisivanje svojstva obavezne nužnosti dragome Bogu što je nedopustivo.[13] On napominje da je Uzvišeni Gospodar prema Svojim robovima uvijek milostiv i uvijek im hoće najbolje za njih. Pri tome Imam Maturidi napominje da je čovjek taj koji mora učiniti prvi korak; čovjek se treba aktivirati kako bi mu Bog pomogao i učinio ga predmetom Svoje milosti. Na ovom mjestu on objašnjava razliku između zahvale čovjeka čovjeku i zahvale Bogu. Prema njegovom mišljenju, međuljudska zahvalnost zasnovana je na "interesnim vezama i međusobnim uzvratnim nagradama". S druge strane zahvalnost Allahu, dž.š., ne može biti zasnovana na ovakvoj vezi, jer čovjek nije u stanju da se zahvali ni za najsitniju blagodat koju mu je Allah, dž.š., podario.[14] Uz istaknuto, važno je napomenuti da Allahu, dž.š., nije potrebna naša zahvalnost. Zahvalnost koju mi iskazujemo kao robovi Allahu, dž.š., je u našu korist i On može da nas iskušava kako hoće jer je to dostojno njegove Veličanstvenosti.[15] On je es-Samed – Na Koga se svak obraća, Onaj koga doslovno – svako treba, i u svome životu, i u svojoj religioznosti (vjernosti), odnosno, i u svakodnevnome životu, ali i u svome približavanju ka Gospodara.

---

4 Obraćanje reisu-l-uleme IZ u BiH dr. Husein-ef. Kavazovića na Univerzitetu u Pečuhu, Mađarska, 29. aprila 2016.

5 Više vidi: Maturidi, *Te'vilatü'l-Kur'an Tercümesi*, Ensar neşriyatı, Istanbul, 2015, tom XIII, str. 111. (na turski preveo Bekir Topaloğlu i drugi.

6 Maturidi, *Te'vilatu'l-Kur'an*, I-XIV, Istanbul, Mizan yayınevi, 2005-2009, tom. I, str. 56; Isto, tom IV, str. 90; Maturidi, *Kitabu't-Tevhid Tercümesi*, Ankara, TDV Yayınları, 2002, str. 33-34. (na turski preveo Bekir Topaloğlu).

7 Maturidi će prateći mišljenje Ebu Hanife reći da imovina tek nakon što godinu dana bude u vlasništvu podliježe obračunu izdvajanja zekata. Vidi: Maturidi, *Te'vilatü'l-Kur'an Tercümesi*, tom XI, str. 410.

8 Maturidi, *Te'vilatu'l-Kur'an*, tom IV, str. 90.

9 Hadis bilježi Buharija i Muslim; Uporedi Sahihu-l-Buhari, *Buharijeva zbirka hadisa*, Sarajevo, 2008, str. 777. (preveo Hasan Škapur).

10 Maturidi, *Kitabu't-Tevhid*, ISAM yayınları, Ankara, 2005, str. 278. (pripremili Bekir Topaloğlu i Muhammed Aruçi); Maturidi, *Te'vilatu'l--Kur'an*, tom I, 208; tom II, str. 325; tom XIV, str. 157; Maturidi, *Kitabu't-Tevhid Tercümesi*, str. 328.

11 Maturidi, *Kitabu't-Tevhid*, str. 156 i 274; Maturidi, *Kitabu't-Tevhid Tercümesi*, str. 127, 224.

12 Maturidi, *Kitabu't-Tevhid*, str. 411.

13 Maturidi, *Kitabu't-Tevhid*, str. 274.

14 Maturidi, *Te'vilatu'l-Kur'an*, tom I, str. 109-110.

15 Maturidi, *Kitabu't-Tevhid Tercümesi*, str. 96.

Zato čovjekovo iskazivanje zahvale Uzvišenome Gospodaru svjedoči prisutnosti nekoliko veoma važnih osobina ili stanja. Prvo, iskazivanjem zahvalnosti svome Gospodaru čovjek pokazuje svjesnost da sve blagodati dolaze od Allaha, dž.š. Drugo, iskazivanjem zahvalnosti čovjek priznaje svoju nemoć i nedostatak u zahvalnosti za sve blagodati koje mu je Allah, dž.š., podario i treće, pokazuje da sve blagodati koje su mu date isključivo koristi za pobožnost i približavanje Allahu dž.š.[17]

U kontekstu navedene kvalifikacije naš Imam Maturidi smatra da je za generiranje zahvalnosti Allahu, dž.š., za prve dvije kategorije dovoljan razum bez *Objave* dok je za treću kategoriju iskazivanje zahvalnosti potrebna Božija Riječ koja će podučiti čovjeka kako će učiniti robovanje tj. zahvalnost. U tom pogledu *Objava* ima ulogu pomagača ili učitelja razuma jer ga podučava o načinu robovanja. Šejhu-l-islam Maturidi naglašava da je u ovom kontekstu *Kur'an* posebna Allahova, dž.š., blagodat čovjeku.[18]

U sadržaju zekata kao primarne dužnosti Tradicija nas podučava šta, kako, koliko i kome se daje zekat. Obzirom da je vjerski imperativ (farz) razvijanje i jačanje muslimanskog društva i svih njegovih elemenata a strogo zabranjeno (haram) djelovati na njegovom slabljenju i urušavanju možemo zaključiti da je razumski logično i Tradicijom utvrđeno da se izdvajanjem zekata u Bejtul-mal IZ u BiH ispunjavaju svi uslovi koje smo spomenuli. Ovo potvrđuje i predaja u kojoj se kaže da je prvi halifa i najviši vjerski autoritet Ebu Bekr, r.a., poveo oružanu borbu protiv onih koji nisu izdvajali zekat.

Jačanje i prosperitet muslimanske zajednice koja će raditi na uspostavljanju mira i pravde te boriti se za zaštitu pet osnovnih ljudskih prava (el-darurijjat el-hams), a to su: vjera, život, čast, razum i imetak obaveza je svakog muslimana. Institucija zekata je energija koja gradi muslimansko društvo i afirmira njegovu izgradnju a direktno negiranje i ne izdvajanje zekata u Bejtul-mal je svjesno slabljenje muslimanskog društva. U tom kontekstu, Imam Maturidi će prilikom komentiranja šezdesetog ajeta sure et-Tevbe reći da vjerski predstavnici mogu primijeniti princip "idžtihadskog nesha (derogacija)" i na temelju Kur'ana a shodno prioritetu muslimanskog društva definirati kategoriju kojoj će se udijeliti zekat.[16]

U kontekstu spomenute predaje, pozivanje na oružanu borbu Ebu Bekra, r.a., protiv onih koji su negirali davati zekat zorno svjedoči o stanju ovih ljudi ali i Maturidijevog pozivanja na razum i razmišljanje o mudrosti ibadeta. Prvo, s teološko-pravnog aspekta obaveza zekata je kategorična i onaj ko je zaniječe je nevjernik a povijest islama svjedoči da Ebu Bekr, r.a., i muslimanska vojska nije ratovala protiv svih nevjernika što daje neke druge implikacije i značenja o kojima moramo razmisliti.

Naime, razmišljajući u kontekstu vremena u kojem je živio Ebu Bekr, r.a., njegova objava borbe protiv onih grupa koji odbijaju dati zekat u bejtul-mal a odmah nakon toga pojave kao što su borbe poznate kao "ratovi Ridda" i pojavljivanje lažnih poslanika svjedoči da su ove grupe otvoreno odbijale poslušnost i nisu priznavale vrhovnog vjerskog tumača, u to vrijeme Ebu Bekra, r.a., i na taj način otvoreno cijepale i polarizirale muslimansko društvo preko institucije zekata. S jedne strane, smatrati se vjernikom a s druge strane otvoreno nijekati farz ibadet i odbijati naredbu vrhovnog vjerskog poglavara, koji prema Šerijatu odgovornost izdate fetve preuzima na sebe a otklanja odgovornost od vjernika, samo unosi nemir i cijepa muslimansko društvo i protiv takvih se vodi borba i ekskomuniciraju se iz muslimanskog društva. Na osnovu toga se može utvrditi da institucija zekata nije vezana za mjesto već za makam tj. instituciju vrhovnog vjerskog poglavara dakle reisu-l-ulemu koji je jedini nadležan da tumači i utvrdi koncept izdvajanja zekata.

Tumačeći postupanje Ebu Bekra, r.a., u našim bosanskohercegovačkim okolnostima možemo ustvrditi da oni koji se ne odazovu pozivu reisu-l-uleme i IZ u BiH da svoj zekat izdvoje u Bejtul-mal samo prave neslogu među muslimanima i svjesno slabe cijelo muslimansko društvo. Grupe koje su odbijale izdvojiti zekat u vrijeme Ebu Bekra, r.a., su u isto vrijeme odbijale prihvatiti i njegov autoritet. Kod nas, danas, oni koji zekat ne žele izdvojiti u Bejtul-mal, također, svjesno ili nesvjesno negiraju autoritet institucije reisu-l-uleme kao vrhovnog poglavara muslimana. Polemike koje se svake godine, iznova, potpiruju oko zekata nisu doprinijeli nikakvom dobru: intelektualnom, duhovnom, društveno-ekonomskom prosperitetu osim što stvaraju nesporazume, slabe Bošnjake i cijelo muslimansko društvo.

Vjernikova dužnost je izdvojiti zekat u bejtul-mal, u našem slučaju je to Bejtul-mal IZ u BiH i time je on svoj ibadet Allahu, dž.š., upotpunio. U ovom kontekstu Imam Maturidi spominje predaju u kojoj se kaže da su: Omer, Alija, Huzejfe, Ibn Abbas, r.a., i mnogi drugi ashabi i selef učenjaci rekli: Ako zekat udijelite samo jednoj kategoriji upotpunili ste svoj zekat kao ibadet,[17] što potvrđuje stav našeg Imama Maturidija o idžtihadskoj derogaciji kroz princip institucije vrhovnog vjerskog poglavara dakle kod nas reisu-l-uleme koji je jedini koji može tumačiti i utvrdi koncept izdvajanja zekata.

Na ovom mjestu važno je razviti svijest da su svi muslimani dužni činiti dovu za ljude koji izdvajaju zekat jer oni, uz Allahovu pomoć, jačaju muslimansko društvo i čuvaju ga od propadanja i neimaštine.[18] Komentirajući 47. ajet kur'anske sure Jasin Imam Maturidi će reći da je siromahovo pravo na imovinu Allah, dž.š., stvorio u imovini bogataša,[19] a odgovornost distribucije zekata pripada

---

[16] Uporedi: Maturidi, *Te'vilatu'l-Kur'an*, tom VI, str. 392.

[17] Više o tome vidi Maturidi, *Te'vilatü'l-Kur'an Tercümesi*, tom VI, str. 241.

[18] Uporedi Isto, tom IV, str. 324.

[19] Isto, tom XII, str. 109.

instituciji,[20] u našem slučaju IZ u BiH. Gledano s šerijatskog aspekta i ljudske prirode, svaki čovjek će prihvatiti razumnu i logično potvrđenu činjenicu da izdvajanjem zekata u Bejtulmal svoju odgovornost pred Bogom daje/prebacuje sakupljačima zekata, spomenutih u kur'anskom ajetu, kod nas IZ u BiH. Na ovaj način institucionalno ubiranje zekata biva Božija blagodat muslimanima toga društva jer mu olakšava izvršavanje ibadeta.

Imam Maturidijev koncept prvo razumskog promatranja mudrosti naređivanja određenog ibadeta a zatim potvrđivanje Tradicijom jeste pravi način čovjekovog razumijevanja ibadeta. Govoreći u kontekstu zekata, ljudi su shodno svojoj prirodi skoro uvijek okrenuti prema visini izdvajanja, načinu i mjestu udjeljivanja zekata a vrlo malo se razmišlja o mudrosti samog ibadeta i njegovom krajnjem cilju. Isti je slučaj i s namazom. Mnogo je pažnje usmjereno ka formalnim stvarima, npr. načinom vezanja ruku, na dužinu razmaka između nogu klanjača, ili, pak, savijanju ili dizanju prsta dok se na suštinu namaza, njegovu traženu dimenziju skrušenosti, traženju iskonskog mira i istine – obzirom da je čovjek u namazu u direktnoj vezi s Bogom – vrlo malo obraća pažnja.[21] Kao što namaz mora imati pozitivne implikacije na čovjekovo sveukupno stanje tako i zekat mora imati pozitivan učinak na cjelokupno muslimansko društvo.

Za lakše razumijevanje Maturidijevog koncepta zekata navedimo nekoliko primjera. Uzmimo za primjer da jedan imućan čovjek koji je dostigao nisab, svoj zekat podijeli određenim kategorijama koje će se okoristiti od tog zekata jedno određeno vrijeme i opet se vratiti u isto stanje u kojem su bili prije udjeljivanja tj. prije uzimanja zekata. O sistematskom i trajnom pomaganju spomenutih kategorija se u ovom slučaju ne može govoriti. S druge strane, ako spomenuti vjernik svoj zekat udijeli u Bejtul-mal u kojem će se akumulirati sredstva od zekata s kojim će se zatim podržati razne društvene kategorije, od egzistencijalno ugroženih kategorija, do nacionalno-društvenih kategorija, visina, važnost i krajnji cilj njegovog zekata se umnogostručuje i dobija na kvantitetu i kvalitetu. Jedan stipendiran jetim iz Bejtul-mala, Allahovom voljom može postati vrsni doktor, političar, naučnik itd. Prisjetimo se Zlatnog doba islama u kojem je islamski svijet doživio vrhunac samostalnih kulturnih i znanstvenih dostignuća a koja su se većinom finansirala iz bejtul-mala. Isti je slučaj sa aktivnostima i svim projektima Islamske zajednice koja zahvaljujući Bejtul-malu niže uspjehe vjerske i opće važnosti za naše društvo. Uz to, važno se prisjetiti da su se mnogi važni projekti koji su bili usmjereni protiv Bošnjaka spriječili upravo zekatom iz Bejtul-mala. Mudrost i krajnji cilj, koji ponekad odmah nije vidljiv, institucionalnog ubiranja zekata je višedimenzionalan i ljestivičaste prirode, dugotrajno i efektivno jačanje društva. Bitno je napomenuti da je važna dimenzija institucionalnog ubiranja zekata, koja se često zanemaruje, institucionalno-sistemsko djelovanje na suzbijanju siromaštva i planiranog jačanja mnogih društvenih kategorija. Tako zekat ne postaje samo djelovanje prema rješavanju trenutne situacije već sistemsko rješavanja i jačanje svih kategorija kojima pripada zekat utvrđenim Tradicijom. Komentirajući 251. ajet sure *el-Bekare*[22] Imam Maturidi će reći da je Allah, dž.š., eliminirao loše stvari od neklanjača zbog onih koji klanjaju, od onih koji ne daju zekat zbog onih koji daju zekat, od onih koji ne poste zbog onih koji poste itd.[23]

Na osnovu toga, Imam Maturidi smatra da svaki naređeni ibadet proporcionalno odgovara nekoj blagodati kojom je čovjek obdaren propisao po jedan ibadet. Na ovaj način će čovjek sa izvršavanjem svih svojih ibadeta ujedno isticati i svoju zahvalnost za date mu mogućnosti uživanja u blagodatima. Svaki okus i slast, svaka prilika koju čovjek u svome životu okusi i koju koristi je Allahova blagodat čovjeku.[24]

Maturidi zaključuje da svaka zahvalnost mora biti u proporcionalnom odnosu sa datom blagodati. U suprotnom, kazat će naš Imam, svaka učinjena zahvala izvan okvira spomenutog principa proporcionaliteta može se kvalificirati trgovinom.[25] On će u tom pogledu, sukladno Kur'anu, zekat analizirati zajedno s namazom, i na taj način, još jednom, ukazati na važnost izdvajanja zekata koji će kao posebna materijalna energija osnažiti muslimansko društvo [26] Važna odlika zekata je i njegovo djelovanje ka postizanju međuvjerničke solidarnosti i jedinstvo. U zekatu se nalaze veoma važni elementi osjećaja milosti prema drugima.[27] Jedan od mudrosti naše bošnjačke islamske tradicije prema kojoj se zekat udjeljuje u mjesecu ramazanu jeste upravo osjećaj empatije, solidarnosti i milosti koji je u odnosu na drugih jedanaest mjeseci u godini u mjesecu ramazanu mnogo razvijeniji i intenzivniji kod ljudi.

Na osnovu toga, prema mišljenju Maturidije, Allah dž.š., je uzvisio i učinio časnim status namaza i zekata u vjeri. Na ovo nas upućuju i skoro sva kur'anska poglavlja u kojima Allah dž.š., iznova ponavlja izvršavanja namaza i zekata. Uz to, vrijednost i važnost namaza i zekata svjedoči i činjenica da je namaz i zekat bio naređen i drugim poslanicima prije Muhammeda, a.s.[28] Nadalje, onaj ko čita Kur'an utvrdit će da se sa namazom i zekatom paralelno spominje i vjerovanje (iman). Zato Maturidi zaključuje, shodno ajetu: "*Ali ako se oni budu pokajali i molitvu obavljali i zekat davali, braća su vam po vjeri...*", da se klanjanjem – namazom i izdvajanjem zekata među ljudima stvara veoma čvrsto jedinstvo i vjersko bratstvo.[29]

---

20 Vidi Kur'an, 9/60; 4/59.

21 Uporedi Maturidi, *Te'vilatü'l-Kur'an Tercümesi*, tom I, str. 142, 197.

22 "*...A da Allah ne suzbija ljude jedne drugima, na Zemlji bi, doista, nered nastao – ali, Allah je dobar svim svjetovima...*" (Kur'an, 2/251).

23 Vidi Maturidi, *Te'vilatü'l-Kur'an Tercümesi*, tom II, str. 170.

24 Maturidi, *Te'vilatu'l-Kur'an*, tom I, str. 239; str. 240-244.

25 Isto, str. 208.

26 Usp. Maturidi, *Te'vilatu'l-Kur'an*, tom I, str. 207-209 i 245.

27 Maturidi, *Te'vilatü'l-Kur'an Tercümesi*, tom I, str. 233-234.

28 Vidi Kur'an, 14/40, 10/87, 19/31, 5/12.

29 Maturidi, *Te'vilatu'l-Kur'an*, tom I, str. 207-208.

Summary

THE CONCEPT OF THE ZAKAH IN THE OPINION OF IMAM MATURIDI

Samed Omerdić

Abu Mu'in en-Nasafi said for Imam Maturidi that he is the best scholar who understood Abu Hanifah in both theoretical and practical laws of Islam (usul and furu'). That is why we can say that Imam Maturidi is the founder of sunni theology. Although he, in academic circles, earned his reputation as a mutekellim- a theologian after whom a school of theology has taken the name -Mathuridi's school, he has, as a faithful follower of Abu Hanifa, directed his intellectual capacities towards three Islamic disciplines: (a) jurisprudence (usūl el-fikh); (b) theology (kelām) and (c) exegeses (tafsīr) – his work in this sphere is a tafsir bi diraye – *Te'wilatul Qur'an*. Thus, teachings and opinions of Imam Maturidi go all the way to Abu Hanifah wherefrom the *silsilah* (lineage) reaches Muhammad s.w.s. This is very significant because that lineage as well as Maturidi's efforts to remain faithful to theological opinions and jurisprudence of Abu Hanifa demonstrate an unchanging and unanimous methodology in understandings of faith, starting from Muhammad s.w.s, then sahabies, tabiins and tabii-t-tabiins and all the way to the present day.

Key words: Maturidi, Abu Hanifah, Zakah, by diraye/by rational opinion, riwayah/transmission

الموجز

مفهوم الزكاة عند الإمام الماتريدي

صامد عمرديتش

قال أبو معين النسفي عن الإمام الماتريدي إنه أفضل عالم تمكن من فهم الإمام أبي حنيفة في الأصول والفروع. لذا يمكننا بحق أن نقول إن الإمام الماتريدي هو مؤسس علم الكلام عند أهل السنة والجماعة. وبالرغم من اشتهاره في الدوائر الأكاديمية بأنه من علماء الكلام وإليه نسبت المدرسة الماتريدية في علم الكلام، إلا أنه باتباعه لرأي الإمام أبي حنيفة، وجّه قدراته الفكرية نحو ثلاثة مجالات إسلامية هي أصول الفقه، وعلم الكلام والتفسير، وقد وضع أول كتابة في التفسير باسم "تأويلات القرآن". وبناء عليه فإن آراء الإمام الماتريدي تعود إلى الإمام أبي حنيفة، ومنه تتصل السلسة بالنبي محمد صلى الله عليه وسلم. هذا مهم جدا لأن تلك السلسلة وحرص الماتريدي على اتباع آراء أبي حنيفة في الفقه والكلام يؤكد المنهجية الثابتة في فهم الدين، ابتداء من رسول الله صلى الله عليه وسلم، ومرورا بالصحابة والتابعين وتابعي التابعين، ووصولا إلى يومنا هذا.

الكلمات الرئيسة: الماتريدي، أبو حنيفة، الزكاة، الدراية، الرواية.